

GHEHAZI, UCENICUL LUI ELISEI - ÎNTRE ÎMPLINIREA MISIUNII ȘI EȘEC*

DRD. MIRCEA GRIGORE GREC**

Abstract: The research topic *Gehazi, the disciple of Elisha - between the fulfillment of the mission and the failure*, aims to highlight the character of Gehazi, the disciple of the prophet Elisha. If the man of God, Elisha, proved by his deeds to be a disciple of the prophet Elijah the Tishbite in the true sense of the word, we will see below that Elisha's disciple encounters difficulties in the most important moments. Gehazi's personality is a complex one, this character becoming easily influenced by external as well as internal factors such as external riches and thoughts that push him to commit certain sins, which will eventually attract the disease on him. The objectives I set myself are the following: to highlight and outline as clearly as possible Gehazi's character, taking into account the contexts in which he is actively involved with his mentor. My second goal is to emphasize that moral failure is directly proportional to the failure of the prophetic mission. During the work I considered it necessary to analyze three scriptural passages of the Old Testament, namely 4 Kings 4,12–36 - the episode related to the Shunammite woman, then the one from 4 Kings 8, 4–6 in which Gehazi testifies to the king of Israel about the resurrection of his son Shunamite, at which point she appears, and finally 4Rg 5,20–27 - the narrative in which Neeman, the Syrian dignitary, is healed. In this approach I will apply the historical-critical exegesis and the diachronic one as research methods applying the corresponding scientific elements. The diachronic exegesis consists in the interpretation of the scriptural texts considering their historical dimension and we will take into account both the context and the cultural, social but also political conditions in which the text was written. Throughout the analysis from an exegetical point of view we will use the method of historical-critical exegesis in which a critical interpretation of the texts will be exposed, wanting to analyze as objectively as possible the phrases and phrases that will be exposed in more detail.

Keywords: Gehazi, servant, the Shunammite, leprosy, obedience.

EȘECUL MORAL DIRECT PROPORTIONAL CU EȘECUL MISIUNII – REPERE EXEGETICE

În cele ce urmează, având în vedere analiza celor trei narațiuni în care Ghehazi este direct implicat¹, vom încerca să aflăm, pe baza textelor scripturistice, cauza care a stat la baza eșecului lui Ghehazi în misiunile sale.

* Studiul a fost redactat sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. Ioan Chirilă, care și-a dat avizul pentru publicare.

** Doctorand, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, email: grec_mircea_7@yahoo.com

¹ Narațiunile la care fac referire sunt cea din 4Regi 4,12–36 – în care apare și femeia șunamiteancă, apoi cel din 4Regi 8,4–6 în care Ghehazi oferă propria mărturie regelui lui Israel în ceea ce privește învierea fiului șunamitencei și în cele din urmă 4Rg 5,20–27- episodul vindecării lui Neeman sirianul.

a) 4Regi 4,12-36 – profetul Elisei se afla într-o stare de criză din pricina morții fiului șunamitencei. Femeia șunamiteancă ajunsă în pragul disperării, care se afla la un moment dat la picioarele lui Elisei, parcă nu-și mai putea alina durerea. În acest context rolul lui Ghehazi, de trimis al lui Elisei, capătă o importanță din ce în ce mai mare. Misiunea care îi e încredințată cu siguranță nu este una ușoară, anume a învia un om nu este puțin lucru. Pentru mentorul său, el era un om de încredere și în această misiune importantă a plecat din încredințarea stăpânului. Practic, din narațiune nu ni se oferă niciun detaliu care să ateste faptul că el ar face vreun lucru în mod greșit, cel puțin deocamdată.

Totuși, odată ce ajunge în casa șunamitencei, la locul unde era copilul neînsuflețit și pune toiagul pe fața copilului nu s-a auzit niciun glas sau răspuns. Această constatare ridică multe semne de întrebare. Ce anume a greșit Ghehazi în toată această situație? Câteva indicii avem. În v. 29 profetul Elisei îi dă niște instrucțiuni clare. El trebuie să-și încingă mijlocul său, să ia toiagul și să nu interacționeze cu nimeni în niciun fel până când nu va ajunge să pună toiagul primit de la Elisei pe fața copilului. Curios lucru este faptul că Elisei îi spune să nu salute pe nimeni sau să răspundă cuiva în tot acest timp. Putem trage concluzia că probabil lui îi plăcea să stea de vorbă cu toți cei care îi ieșeau în cale pentru a afla noutăți sau bârfe², ceea ce profetului Elisei îi displăcea. E posibil ca mentorul său, deoarece îl cunoștea foarte bine, dorea să îl prevină pentru a nu comite greșeli care să îi compromită misiunea profetică. Era un risc real ca Ghehazi să ajungă chiar să divulge misiunea cu care era încredințat sau să se laude cu aceasta celor care îi ieșeau în cale. Din acest motiv, ținând seama și de context, parcă suntem îndreptățiți să vedem aceste sfaturi ale lui Elisei ca fiind foarte importante. Nimic din ce zice profetul Elisei nu este de prisos, ci parcă tot ceea ce spune se justifică. Cert este că starea copilului nu s-a îmbunătățit în vreun fel prin intervenția lui Ghehazi.

Un alt indiciu care ne arată indirect eșecul lui Ghehazi îl găsim în v. 31. Ghehazi ia toiagul prorocului Elisei și îl pune pe fața copilului. Aparent nimic greșit. Problema este că nu a făcut nimic în plus, mai concret, nu s-a rugat lui Dumnezeu și nu i-a cerut ajutorul în vreun fel pentru ca sufletul copilului să revină în trup. Ba mai mult, parcă toiagul este folosit ca un obiect magic care ar avea putere în sine. Se creează impresia că este utilizat de către Ghehazi în formă idolatră și se asteaptă ca singur toiagul să redea viața celui mort. Din text reiese că Dumnezeu nu este luat în considerare și nu I se cere ajutorul. Tocmai acesta este detaliul care, dacă era luat în seamă de Ghehazi, ar fi schimbat situația. Narațiunea nu omite în mod intenționat faptul că Ghehazi s-ar fi rugat, ci suntem îndreptățiți să credem că în mod sigur că el nu a făcut acest lucru. Un om care se află într-o legătură tainică cu Dumnezeu prin rugăciune și cu o viață morală, este greu de crezut că nu ar fi ascultat de Dumnezeu. Profetul Ilie Tesviteanu în toată activitatea sa profetică a îndeplinit aceste exigențe având viață

² Lloyd J. OGILVIE, *The Preacher Commentary: 1, 2 Kings*, Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, 1987, p. 279.

morală și a păstrat neîntreruptă legătura cu Dumnezeu, motiv pentru care a fost ascultat în toate cererile lui. Același lucru putem să îl spunem și când vine vorba despre ucenicul lui, Elisei. Însă situația se schimbă când vine vorba de Ghehazi, care întâmpină dificultăți majore.

b) 4Regi 8,4-6 – pasajul scripturistic aparține aceleiași tradiții precum cel din 4Rg 4,12-36. Ghehazi oferă propria mărturie regelui lui Israel în ceea ce privește învierea fiului șunamitencei de către Elisei. În acest context, misiunea pe care o are de îndeplinit nu prezintă o dificultate prea mare. Mărturia oferită de el legat de minunile săvârșite de Elisei, dar în special cea legată de fiul șunamitencei, cântărește mult în ochii împăratului lui Israel căruia nu i se menționează numele. Dacă în unele momente cruciale Ghehazi a dat greș, de această dată își dovedește eficiența contribuind la restituirea proprietăților femeii șunamitence. El nu a reușit să îndeplinească toate exigențele de ucenic în perioada în care a fost alături de profetul Elisei, dar ca martor ocular s-a dovedit a fi eficient.

c) 4Rg 5,20-27 – narațiunea vindecării lui Neeman, demnitarul sirian reprezintă pentru Ghehazi piatra de poticnire deoarece în acest context își arată adevăratul caracter prin acțiunile individuale pe care le întreprinde. Analizând versetele de la începutul capitolului 5 până la versetul 19, am putea afirma că narațiunea are un deznodământ fericit, din moment ce căpetenia oștirii siriene s-a vindecat de lepră. Ba mai mult, chiar și pe plan sufletesc pare că dă semne clare de convertire (v. 17), sau măcar recunoaște că doar în Israel se află Dumnezeu Cel adevărat (v. 1gv5). Din cauza demnității pe care o are, Neeman îi cere lui Elisei să fie iertat de către Dumnezeu (v. 18) pentru faptul că odată întors în patria sa va fi nevoit să se închine și el idolului Rimon alături de regele păgân al Siriei. Putem afirma că Neeman sirianul s-a vindecat atât trupește de lepră, cât și sufletește din moment ce afirmă că Îl recunoaște pe Dumnezeul poporului lui Israel. Misiunea pentru care se afla în sânul poporului israelit a fost îndeplinită cu succes, aceasta fiind direct proporțională cu convertirea sa launtrică. O schimbare neașteptată are loc începând cu versetul 20, când Ghehazi e menționat pentru prima dată în acest capitol într-un mod neașteptat. Până în acest moment el este un personaj secundar care nu intervine în narațiune, astfel putem afirma că asistă doar ca un martor ocular. Profetul Elisei știe foarte bine ce are de făcut, iar Neeman sirianul se dovedește a fi un om plin de recunoștință pentru vindecarea sa, chiar dacă la început s-a îndoit de Dumnezeul lui Israel. În schimb, de acum înainte Ghehazi începe să pună în practică ceea ce nutrea în sufletul său. Aceste gânduri ale lui nu par a fi ceva spontan, ci mai degrabă par a fi ceva tănuț de mai mult timp. A existat un interval de timp din momentul în care Elisei a refuzat darurile lui Neeman și s-au despărțit, pe urmă Ghehazi se desparte de profetul Elisei schimbându-și parca direcția. În tot acest interval Ghehazi rămâne singur și pune în aplicare planul său alegând înapoi pe cale după căpetenia oștirii siriene. Odată ce îl oprește din drum pe Neeman, Ghehazi minte pentru a-și atinge scopul egoist. Un aspect care agravează și mai mult situația este acela că insinuează trimiterea după talanții de argint și alte

bunuri materiale de către stăpânul său Elisei. Cu alte cuvinte se folosește de autoritatea stăpânului său pentru a dobândi bunuri materiale în interes propriu. Acest fapt îl demonstrează și versetul 24 unde se menționează că Ghehazi ascunde bunurile într-o casă. Momentul întâlnirii cu mentorul său nu întârzie să se producă. Versetul 25 surprinde dialogul dintre cei doi în care Ghehazi își minte chiar și propriu stăpân pentru interesele proprii. De această dată, Ghehazi l-a mințit pe Elisei omul lui Dumnezeu, care știe că a mințit și nu se lasă înșelat precum Neeman. Se poate observa din atitudinea profetului Elisei că nu acționează într-un mod răzbunător, ci parcă îi lasă oportunitatea de a-și recunoaște păcatele comise din moment ce îl întreabă unde a fost. Ultimele două versete care cuprind finalul narațiunii îl prezintă pe Elisei aplicând o sentință dreaptă și dejucând planul ascuns al lui Ghehazi, iar pe acesta din urmă îl surprinde dezarmat de orice argument în apărarea sa.

Boala de care va suferi Ghehazi pentru păcatele comise se va răsfrânge și asupra urmașilor lui, acest aspect fiind întâlnit în multe narațiuni ale Vechiului Testament. O idee des întâlnită în cazuri similare ale Vechiului Testament este aceea că plata păcatului este boala și apoi moartea acolo unde nu există pocăință și nu se încearcă refacerea legământului cu Dumnezeu de către cei în cauză. Analizând narațiunea vindecării lui Neeman sirianul, putem constata în cele din urmă cât de mult a decăzut Ghehazi din punct de vedere moral cu urmări la nivel trupesc. Însă în opoziție cu acesta îl avem pe Neeman sirianul, care și-a schimbat atitudinea în fața lui Elisei recunoscându-L pe Dumnezeu, îndreptat fiind din punct de vedere moral.

GHEHAZI - UCENIC OBEDIENT ÎN ȘUNEM? 4RG 4,12–36

Capitolul al patrulea din Cartea IV Regi îl prezintă pe profetul Elisei în deplină activitate misionară și profetică. Rămas în locul profetului Ilie, Elisei se dovedește a fi un profet care se implică într-o mare măsură în viața poporului lui Israel prin numeroasele minuni pe care le săvârșește. Adesea îl găsim în mijlocul poporului, făcând numeroase minuni cu caracter social cum ar fi curățirea apelor Ierihonului, prin faptul că prevestește foametea din Samaria, sau atunci când iartă o văduvă datornică și-i înmulțește uleiul pentru a-și achita datoriile. Încă din primele versete ale capitolului al patrulea, acestuia i se cere ajutorul de către o femeie a unuia din fiii prorociilor (v 1), ajunsă în pragul disperării din cauza datoriilor. Finalul este unul fericit al acestei narațiuni, care se încheie cu porunca lui Elisei către femeia văduvă și datornică de a vinde untdelemnul (v 7), însă despre Ghehazi nu se menționează deocamdată nimic. În versetul 8, dintr-un loc necunoscut, îl găsim pe Elisei călătorind spre Șunem, loc în care se oprește și mănâncă la o femeie înstărită. Femeia șunamiteancă este numită literalmente „o femeie bogată” (שִׁשָּׁה גְּדֹלָה, *isšāh g' dōlāh*) cu nuanța unei persoane înstărite³.

³ Până la finalul narațiunii vom observa că autorul nu s-a referit doar la faptul că e bogată din punct de vedere financiar, vezi Jesse C. LONG, *The College Press NIV Commentary: 1 and 2 Kings*, College Press Company, Missouri, Joplin, 2002, p. 311.

În ceea ce îl privește pe Ghehazi⁴ (evr. גִּהְזִי, גִּהְזִי), în narațiunea legată de femeia bogată din Șunem⁵ (4Rg 4,12–36), acesta creează impresia că este mesager fidel și protector loial al lui Elisei. Episodul initial în care apare este momentul când Elisei îi cere să o cheme pe șunamiteanca pentru a dialoga cu ea (4Rg 4,12-36). Această femeie făcuse eforturi de acomodare speciale pentru Elisei. După ce a eșuat în eforturile sale inițiale de a-i răsplăti bunătatea și ospitalitatea, Elisei l-a întrebat pe Ghehazi ce ar trebui făcut. Când Ghehazi a avut înțelegerea de a recunoaște dorința secretă a femeii pentru un fiu, Elisei i-a poruncit să o cheme (v. 15) și în cele din urmă s-a prezis nașterea copilului⁶. Câțiva ani mai târziu, copilul șunamitencei a murit, iar când femeia a apucat picioarele lui Elisei în durerea ei, Ghehazi a încercat să o îndepărteze. Elisei i-a poruncit apoi lui Ghehazi să alerge înaintea lor la Șunem, unde urma să așeze toiagul profetului asupra copilului, poate ca simbol al autorității pentru a preveni posibila înmormântare înainte de sosirea lui Elisei. Se poate observa din această narațiune că Ghehazi apare ca un om eficient și practic⁷.

În cele ce urmează vom parcurge firul narativ în care interacționează cele trei personaje amintite mai sus. Ghehazi joacă un rol secundar în acest context, iar rolul principal îl are mentorul său, Elisei. Narațiunea începe oarecum brusc cu versetul 8, având o introducere scurtă. Dintr-un loc necunoscut, Elisei ajunge la Șunem, unde o femeie l-a poftit la masa cândva, iar în cele din urmă acest lucru s-a mai repetat ori de câte ori omul lui Dumnezeu se afla prin acele locuri. Pe lângă faptul că șunamiteanca îi recunoaște sfințenia profetului (v 9), aceasta are buna inițiativă de a-i construi un loc special de odihnă pentru profet și ucenicul lui⁸. Narațiunea nu menționează nimic cu privire la faptul că profetul Elisei ar fi fost întrebat, sau dacă i-a cerut părerea în ceea ce privește construirea foisorului respectiv, ci merge mai departe. Versetul 11 menționează clar despre faptul că Elisei se afla într-o călătorie prin Șunem. Omul lui Dumnezeu îi cere ucenicului său Ghehazi să „cheme pe șunamiteanca aceea”.

⁴ În ceea ce privește numele, acesta a primit o dublă conotație „valea viziunii” și „valea avariției”. Cea de a doua conotație provine din limba arabă. Acest personaj, după cum ne relatează Sfânta Scriptură, a fost unul dintre oamenii apropiați ai profetului Elisei pentru o perioadă de timp. Ghehazi îl urmează pe profetul Elisei și este implicat într-un mod activ în câteva din minunile pe care mentorul său le săvârșește. Îl găsim prezent în trei contexte narative (4Rg 4,12–36; 5,20–27; 8,4–6). Două dintre acestea sunt strâns legate, servind ca un fel de cadru în jurul istoriei centrale a vindecării leprei lui Neeman și a lăcomiei și pedepsei lui Ghehazi. Vezi David Noel FREEDMAN, *The Anchor Bible Dictionary*, Doubleday, New York, 1992, p. 926.

⁵ Această cetate numită Șunem era poziționată în ținutul tribului Isahar, un oraș situat la poalele dealului Moreh (cf Ios 19,18).

⁶ Ghehazi este un personaj inteligent, dovada acestui fapt o avem în (4Rg 4,11-17) când acesta îl instruește pe Elisei cu privire la modul în care ar trebui recompensată strădania femeii șunamitence față de ei. Cu toate acestea, se lasă condus de patima avariției iar finalul va fi unul tragic.

⁷ D. FREEDMAN, *The Anchor Bible Dictionary*, p. 926.

⁸ Acel loc de odihnă sau foisor era o cameră construită pe acoperișul casei, la care se avea acces din exterior printr-o scară, ceea ce o făcea independentă de casa propriu-zisă.

Ghehazi apare pentru prima dată în acest context. Rolul de slujitor ascultător pe care îl joacă în această poveste contrastează cu caracterizarea sa din narațiunea următoare (cap.5). Revenind la narațiunea aceasta, într-un anumit moment, șunamiteanca „stă în fața lui”⁹, în poziția unui servitor obedient. Elisei nu îi vorbește direct¹⁰. Ghehazi este intermediar în conversația dintre mentorul său și femeia șunamiteancă. În versetele următoare Elisei simte nevoia să îi răsplătească ospitalitatea femeii șunamitence, iar prin ucenicul său Ghehazi a cerut câteva sugestii. Ea nu a avut nevoie de favoruri politice, însă ea și soțul ei nu aveau copii, așa că Elisei i-a promis un moștenitor chiar dacă soțul ei era înaintat în vârstă¹¹. Ghehazi se dovedește în această situație foarte priceput pentru faptul că analizează repede situația și observă dorința ascunsă din inima femeii, care în cele din urmă se va îndeplini.

Fără a oferi alte detalii, naratorul duce cititorul la o zi când copilul a crescut (v. 18). În timp ce copilul se afla pe câmp împreună cu tatăl său, capul începe să îl doară. Acesta este dus la mama sa și moare în brațele ei. Fără niciun detaliu legat de starea ei emoțională, povestitorul urmărește acțiunile șunamitencei. Femeia acționează fără să se manifeste în vreun fel prin cuvinte. Ea urcă, așează băiatul pe patul omului lui Dumnezeu, închide ușa și iese (v.21). Îi cere soțului ei permisiunea să plece pe drumul spre Carmel¹².

În călătoria ei spre muntele unde se afla profetul, încă din depărtare, este văzută de omul lui Dumnezeu, care îl trimite¹³ pe Ghehazi să o întâmpine și să o întrebe despre sănătatea ei și a familiei (v 25). La cele trei întrebări puse de Ghehazi ea răspunde pozitiv „sunt sănătoși” deși realitatea era alta. Motivul pentru care i-a dat și lui Ghehazi același răspuns ambiguu precum soțului ei (v.23) fără a le oferi mai multe detalii a fost acela de a nu divulga nimănui înafară de profetului Elisei cele ce s-au petrecut în realitate¹⁴. Atitudinea șunamitencei de tăcere și reținere față de soț și față de Ghehazi se justifică prin faptul că ea a văzut cu ochii ei minunea prin care a dobândit un fiu de la Dumnezeu doar prin cuvintele profetului Elisei, deși în momentul respectiv credea că profetul o amăgește. Ea era incredințată în sufletul ei că profetul Elisei va putea face ceva în ceea ce îl privește pe copil din moment ce Dumnezeu l-a ascultat pe profet și în momentul în care i-a spus că în anul următor va ține în brațe un fiu.

⁹ De aici înțelegem că șunamiteanca era în fața lui Ghehazi, slujitorul lui Elisei. Din text rezultă că din rațiuni protocolare și de bunăcuviință, gazda nu a intrat direct în camera unde era oaspetele, ci a rămas în anticamera unde locuia Ghehazi; așa se explică dialogul prin intermediar.

¹⁰ Jesse C. LONG, *The College Press NIV Commentary: 1 and 2 Kings*, p. 311.

¹¹ Paul R. HOUSE, *The New American Commentary: 1, 2 Kings*, Broadman Press, Tennessee, Nashville, 1995, p. 267.

¹² J. LONG, *The College Press NIV Commentary: 1 and 2 Kings*, p. 312.

¹³ Elisei devine nerăbdător să știe ce s-a întâmplat la venirea pe neașteptate a șunamitencei. Fără ca Dumnezeu să îi fi descoperit motivul vizitei, el presupune că o anumită nenorocire s-a produs în viața ei ori a unuia din membrii familiei sale. De aceea îl trimite pe Ghehazi să o întâmpine.

¹⁴ Lipsa de încredere a femeii în Ghehazi este evidentă și într-o oarecare măsură justificabilă. Ea îl căuta pe omul lui Dumnezeu care i-a profețit că va avea un fiu, nu pe unul care îi slujea lui.

Femeia odată ajunsă în fața omului lui Dumnezeu (v 27), s-a apucat de picioarele lui, însă Ghehazi a vrut să o îndepărteze. În Orientul Vechi Apropiat, să îmbrățișezi picioarele sau genunchii unui om, în semn de stăruință a rugăminții a fost întotdeauna văzut ca un gest obișnuit. Totuși Ghehazi s-a apropiat să o alunge. El a considerat fapta ca pe una nepotrivită sau nejustificată și a intervenit pentru a-și proteja și elibera stăpânul¹⁵. Aici Ghehazi nu poate fi acuzat de rea intenție prin atitudinea sa protectivă, deoarece dă impresia că încearcă să calmeze situația. La cuvintele profetului, el se supune și o lasă pe femeia îndurerată să comunice cu mentorul său.

Prin întrebările puse de femeia șunamiteancă, care se simțea amăgită, Elisei se simte tras la răspundere dar nu îi oferă nici un răspuns, ci îi dă poruncă lui Ghehazi să ia toiagul și să plece spre Șunem. Ghehazi primește indicații foarte exacte de la profetul Elisei de a nu comunica cu nimeni și de a pune toiagul profetului pe fața copilului. Este oarecum surprinzător faptul că profetul Elisei îi oferă numeroase instrucțiuni lui Ghehazi pentru ceea ce va trebui să facă. Totuși mentorul își cunoștea bine ucenicul. Acesta, probabil, trăia pentru a fi laudat de ceilalți. Se creează impresia că îi plăcea să fie cel dintâi care să afle vești, secrete sau bârfe¹⁶. Profetul Elisei probabil încearcă să prevină anumite greșeli pe care Ghehazi ar fi tentat să le comită, cum ar fi să se abată de la calea către casa șunamitencei și să divulge misiunea încredințată de mentorul său.

Din versetul 31 aflăm că Ghehazi ajunge înaintea profetului Elisei și a șunamitencei în foișorul unde se afla copilul decedat. În momentul în care pune toiagul pe fața copilului nu se întâmplă nimic, copilul nu învie așa cum probabil se aștepta. Naratorul menționează că nu a existat niciun sunet sau răspuns din partea copilului. Aceste cuvinte au mai fost folosite când naratorul a subliniat răspunsul lui Baal către profeții săi de pe Muntele Carmel (3Rg 18,26-29). Prin răspunsul negativ primit de Ghehazi în efortul de a-l readuce la viață pe copilul șunamitencei se crează o legătură evidentă cu profeții lui Baal deoarece răspunsul este același. Profeții mincinoși ai lui Baal nu au primit niciun răspuns deoarece se închinau și cereau semn unui idol, însă despre Ghehazi totuși nu se afirmă explicit acest lucru¹⁷. Această încercare a lui Ghehazi este un eșec deoarece nu este ascultat de Dumnezeu¹⁸. Există probabilitatea ca Ghehazi să fi greșit undeva până în acest moment însă naratorul nu ne oferă detalii suplimentare, ci ne lasă să intuim. Tensiunea din această poveste este tot mai mare până în momentul în care Elisei preia din nou controlul asupra situației. El intră în casă, închide ușa după sine și se roagă Domnului. Prin gesturile sale de a încălzi trupul copilului și prin rugăciunea către Dumnezeu reușește să învie

¹⁵ H.D.M. SPENCE, Joseph S. EXELL, *The Pulpit Commentary: II Kings*, Funk & Wagnalls Company, London, New York, 2004, p. 67.

¹⁶ Lloyd J. OGILVIE, *The Preacher Commentary: 1, 2 Kings*, p. 279.

¹⁷ Jesse C. LONG, *The College Press NIV Commentary: 1 and 2 Kings*, p. 313.

¹⁸ Ghehazi este conștient că a eșuat deoarece în finalul versetului 31 chiar el afirmă „Copilul nu se trezește” (4Rg, 4,31) atunci când iese în întâmpinarea profetului Elisei.

copilul șunamitencei. Profetul apelează din nou la ucenicul său pentru a-i preda mamei sale copilul înviat ¹⁹.

Totuși, oare Ghehazi unde a greșit în comportamentul său? Textul scripturistic lasă să se înțeleagă că ucenicul lui Elisei nu s-a străduit să facă ceva mai mult pentru copilul decedat. Atitudinea lui se potrivește cu ceea ce știm despre caracterul său. Probabil, nici nu s-a rugat lui Dumnezeu pentru copil, ci a folosit toiagul lui Elisei ca un obiect magic, așa încât în mâinile unui ucenic slab din punct de vedere spiritual minunile nu se realizează. În nicio altă narațiune în care să fie prezent Ghehazi, nu avem indicații clare cum că el ar fi un om rugător sau că ar fi contribuit activ printr-o faptă, astfel încât minunea să aibă loc. Cu siguranță naratorul l-a descris pe ucenicul lui Elisei așa cum era, fiind obiectiv. Ghehazi încă nu a înțeles faptul că nu obiectele sunt cele care îi readuc pe cei morți la viață, ci Dumnezeu. În schimb Elisei, atunci când l-a înviat pe copilul șunamitencei s-a rugat lui Dumnezeu, a încălzit trupul copilului și parcă era frământat în inima lui de grija celui adormit deoarece se plimba prin acea încăpere.

GHEHAZI ÎN RAPORT CU REGELE LUI ISRAEL LA ÎNTOARCEREA FEMEII ȘUNAMITENCE DIN PĂMÂNTUL FILISTENILOR 4RG 8,4-6.

Cel de-al doilea context în care apare Ghehazi este legat de regele lui Israel și aceeași femeie din Șunem (4Rg 8,1-6). În povestea aceasta Ghehazi îi relatează regelui toate minunile și întâmplările mai însemnate la care a fost martor alături de profetul Elisei²⁰. Capitolul al optulea din Cartea a patra a Regilor începe narațiunea cu dialogul dintre Elisei și femeia din Șunem căreia el i-a înviat fiul²¹.

În forma sa actuală, textul este alcătuit din patru scene delimitate de un timp mai îndelungat. În prima scenă este implicat Elisei și femeia, urmată de a doua cu acțiunea femeii de a părăsi pământul poporului ales, apoi regele lui Israel în dialog cu Ghehazi, iar în final, regele și femeia. Factorul comun din cele patru scene îl reprezintă femeia șunamiteancă, inclusiv în cea de a treia scenă deoarece, chiar dacă nu este prezentă, constituie subiectul conversației dintre rege și Ghehazi²².

Femeia șunamiteancă urmează sfatul profetului și pleacă împreună cu toată casa ei (v 2) în ținutul filistenilor. În versetele care urmează nu ni se oferă alte detalii despre ea și despre casa ei pe perioada în care aceștia au fost plecați din sânul poporului

¹⁹ Gestul șunamitencei de recunoștință se repetă, aceasta cade din nou la picioarele profetului Elisei și se închină până la pământ în semn de mulțumire și recunoștință.

²⁰ Contextul este unul destul de complex. În primele versete din Cartea 4 Regi capitolul 8, prorocul Elisei o îndeamnă pe femeia căreia i-a înviat copilul să își părăsească locul în care trăia atunci deoarece timp de șapte ani va fi foamete mare. (v 2) Femeia s-a sculat împreună cu toată casa ei și a făcut după cuvântul omului lui Dumnezeu. Ea împreună cu toate rudele ei s-au stabilit în pământul Filistenilor timp de șapte ani iar după trecerea acestei perioade dificile se întoarce la regele lui Israel. (v 3)

²¹ Profetul Elisei o îndeamnă pe aceasta să plece din acele locuri deoarece vor veni vremuri de foamete timp de șapte ani (v 1).

²² T.R. HOBBS, *Word Biblical Commentary: 2 Kings*, Word Books, Dallas, Texas, 1985, p. 96.

israelit. Nu avem vreun detaliu nici despre fiul înviat de profetul Elisei, dacă acesta mai trăiește sau nu. După trecerea acelei perioade de încercare, femeia se întoarce împreună cu toți ai casei ei și primul gest pe care îl face este acela de a se adresa regelui. Motivul poate fi destul de ușor de intuit. În versetul 3 cititorul află exact motivul, ea dorea să-și recupereze terenurile și casa pe care le-a abandonat involuntar.

Câțiva ani mai târziu, Ghehazi discuta despre faptele lui Elisei cu un rege căruia nu i se menționează numele (4Rg 8,1-6). În timp ce Ghehazi vorbea despre minunea readucerii copilului decedat la viață, femeia șunamiteancă și fiul ei au apărut pentru a cere restituirea proprietăților ei. Când Ghehazi a identificat-o, regele i-a asigurat moștenirea. Deși nu se spune nimic pozitiv sau negativ despre Ghehazi aici, narațiunea rămâne tensionată din cauza a ceea ce o precede.²³ Naratorul îl prezintă pe Ghehazi ca un martor ocular al minunilor profetului Elisei. Cea mai mare minune săvârșită de Elisei despre care naratorul amintește, este cea despre fiul șunamitencei. În acest caz, Ghehazi procedează corect relatându-i regelui minunea. Dovada acestei minuni nu va întârzia să apară deoarece în scurt timp femeia își face apariția alături de fiul său cel înviat²⁴.

În versetul 5, mărturia lui Ghehazi a cântărit mult în favoarea femeii, astfel încât ea își poate vedea scopul adus la îndeplinire mai târziu. Regele se arată foarte interesat de tot ceea ce îi spune Ghehazi și nu se mulțumește doar cu relatarea lui. Naratorul subliniază faptul că regele intră în contact cu femeia, care întărește prin mărturia ei cele spuse mai devreme de Ghehazi. În aceste circumstanțe putem presupune că regele l-a văzut și pe fiul ei, însă despre acest detaliu nu putem fi siguri. Într-un final, regele este convins de Ghehazi și de realitatea celor ce s-au întâmplat prin mărturia femeii șunamitence. Această narațiune are un deznodământ fericit deoarece regele nu rămâne imparțial la cererea îndreptățită a femeii, ci dă poruncă unui demnitar de la curtea sa pentru a-i restitui toate bunurile materiale pe toată perioada cât aceasta a părăsit pământul lui Israel.

Despre Ghehazi nu se mai amintește niciun detaliu în acest context. Îmaginea care se creionează în jurul lui este una pozitivă prin faptul că mărturia lui contează pentru rege, iar în cele din urmă îi face un bine indirect femeii șunamitence. Probabil, fără mărturia lui despre prorocul Elisei și minunile pe care le-a săvârșit culminând cu cea a șunamitencei, șansele ca regele să restituie femeii toate bunurile pe care le-a avut ar fi fost mult mai mici. Motivul este acela că nu ar fi avut cine să mărturisească despre acest fapt. Așadar, Ghehazi, chiar dacă nu se ridică la nivelul lui Elisei prin faptul că

²³ D. FREEDMAN, *The Anchor Bible Dictionary*, p. 926.

²⁴ Această întâmplare reprezintă o coincidență fericită, deoarece regele stă la discuții cu Ghehazi despre ceea ce Elisei a făcut pentru fiul femeii chiar în momentul în care ea ajunge cu cererea ei în fața regelui. După ce primește toate detaliile legate de ceea ce i s-a întâmplat femeii, regele dă poruncă unui funcționar să soluționeze cazul și restabilește orice bun material ar fi putut fi obținut de pe acele proprietăți în anii grei de absență. Profetul Elisei nici nu trebuie să apară pentru a o ajuta. Însăși reputația sa și martorul lui Ghehazi sunt de ajuns pentru a-i înapoia veniturile, vezi Paul R. HOUSE, *The New American Commentary: 1,2 Kings*, p. 282.

nu este capabil să realizeze faptele minunate ale acestuia, totuși, prin mărturia oferită regelui, își ajută indirect aproapele.

GHEHAZI ÎN NARAȚIUNEA VINDECĂRII LUI NEEMAN, DEMNITARUL SIRIAN 4Rg 5,20–27

Neeman, comandantul oștirii siriene este primul personaj cu care ne întâlnim în capitolul al cincilea din Cartea IV a Regilor. Primul verset ne oferă câteva detalii legate de demnitatea pe care o avea, dar și de boala de care suferea. La un moment dat, el află de la sluga soției lui că în Israel există un om al lui Dumnezeu, iar dacă va apela la acesta s-ar putea vindeca de boala sa. Această minune se întâmplă într-un final, iar comandantul dorește să îl răsplătească pe profetul Elisei pentru că i-a redat sănătatea, însă omul lui Dumnezeu refuză categoric. Aici intră în scenă Ghehazi, care se lasă amăgit de patima avariției. Din cauza neascultării și a lăcomiei sale de care a dat dovadă în contextul vindecării lui Neeman, prin faptul că a cerut o parte din darurile refuzate deja de Elisei, acesta s-a îmbolnăvit de lepră²⁵ în urma dialogului cu mentorul său. (4Rg 5,20-23,27)²⁶.

Dacă în narațiunea anterioară despre femeia șunamiteancă, Ghehazi probabil nu și-a arătat adevăratele intenții, în aceasta din capitolul 5, el este descris ca un personaj lacom, care, contrar instrucțiunilor lui Elisei, a solicitat cu viclenie o recompensă de la generalul sirian și apoi a încercat să ascundă fapta de stăpânul său. În urma acestui act săvârșit, prorocul Elisei l-a pedepsit pe Ghehazi și pe urmașii săi pentru totdeauna cu „lepra”²⁷ lui Neeman²⁸.

Spre deosebire de contextul în care a fost implicat la învierea fiului șunamitencei deoarece profetul Elisei l-a solicitat, aici Ghehazi intervine din proprie inițiativă. Elisei deja se îndepărtase de comandantul oștirii siriene, iar în mintea ucenicului apar gânduri care nu coincid cu cele ale mentorului său. Pentru început apar unele gânduri, care în scurt timp se transformă în fapte. El era de părere că în mod sigur Elisei a fost prea îngăduitor cu Neeman, în acest fel își dovedește lăcomia într-o măsură foarte mare, în contrast cu profetul Elisei, care nu avea niciun interes spre cele materiale. În

²⁵ Leproșii erau excluși din societate în Israel, acest lucru nu era valabil și în Siria, unde observăm că personajul își menține funcția înaltă la curtea lui Ben-Hadad I. Totuși el era un om lepros - lepra admisă de diferite tipuri și grade (Lev 13.14) Unele dintre formele mai ușoare nu ar împiedica un om să-și îndeplinească îndatoririle unui curtenitor și războinic, vezi Albert Barnes' Notes în Whole Bible 2 Kings 5 <https://www.studydrive.net/commentaries/bnb/2-kings-5.html> accesat în data de 28/05/2021 ora 11:02.

²⁶ Walter A. ELWELL & Philip W. COMFORT, *Tyndale Bible Dictionary*, Tyndale House Publishers, Wheaton, Illinois, 2001, p. 516.

²⁷ Acestei boli sau afecțiuni la nivelul pielii îi corespunde termenul *șāra·at* biblic care nu este lepra adevărată, adică boala Hansen, ci mai probabil psoriazis. În Sfânta Scriptură, *șāra·at* este pedeapsă pentru neloialitate și provocare către autoritate.

²⁸ Fred SKOLNIK et. al., *Encyclopaedia Judaica*, vol. 7, Thomson Gale, USA, 2007, p. 411.

continuare, Ghehazi comite mai multe păcate deoarece aleargă după demnitarul sirian, pe care îl minte în mod repetat până în momentul în care își atinge scopul egoist²⁹.

În aceste versete, naratorul prezintă de fapt ceea ce slujitorul lui Elisei era cu adevărat, aici se observă caracterul lui în mod clar. Dacă stăpânul său refuză beneficiile materiale, el folosește înșelăciunea pentru a le obține. Mai mult, rostește același jurământ precum Elisei, dar în mod afirmativ (v 20) că va „lua „*lāqah*” sau „primi” de la el ceva”. Contrastul dintre cei doi este evident deoarece în versetul 16, profetul Elisei spune că nu va primi nimic³⁰. Începând de aici, Ghehazi devine personajul principal, iar scopul pentru care face acest jurământ este de a înșela pentru câștig personal. Vicleșugul de care dă dovadă reiese din aluzia pe care o face la „doi tineri din fiii prorocilor” (v 22), cu alte cuvinte își justifică cererea către Neeman inventând o cauză inexistentă. Gestul lui Ghehazi îl poziționează în mod voit și conștient în opoziție cu profetul Elisei. Dacă inițial omul lui Dumnezeu refuză daruire, ucenicul este hotărât să profite. Jurământul făcut Ghehazi prefațează acțiunile lui de mai tarziu în raport cu generozitatea lui Neeman³¹.

Demnitarul sirian s-a arătat binevoitor în acest caz (v 23) și a răspuns pozitiv cererii viclene a lui Ghehazi neștiind că a fost mințit. Următorul pas greșit făcut de Ghehazi este acela că a ascuns argintul și îmbrăcămintea înainte de a se întâlni din nou cu Elisei. Atunci când acest lucru se întâmplă, Ghehazi minte din nou, însă de această dată el a mințit un om care știe că a mințit. În acest moment se ajunge la punctul culminat al narațiunii, iar dialogul dintre profetul Elisei și Ghehazi, face ca vicleșugul celui din urmă să fie descoperit. Pentru acțiunile sale, recompensa lui Ghehazi este de a primi de la Neeman, nu orice parte din darul său destinat inițial lui Elisei, ci lepra de la care a început căutarea generalului încă de la începutul narațiunii.

În versetul 27 profetul Elisei pronunță o judecată severă și aspră³². În acest caz, Ghehazi împreună cu urmașii lui vor moșteni lepra³³ lui Neeman, la fel cum Neeman pare să fi moștenit credința lui Ghehazi. Rolurile se inversează la finalul acestei narațiuni. Un om pleacă vindecător datorită ascultării sale, în timp ce celălalt, datorită neascultării ajunge să fie pedepsit pe măsură pentru păcatele sale. Astfel, un israelit a făcut greșeala capitală de a alege un înlocuitor pentru Dumnezeu, în timp ce un convertit dintre neamuri a descoperit că ceea ce a spus servitoarea sa despre profetul Domnului

²⁹ Dacă profetul Elisei l-a făcut sănătos pe Neeman nu doar din punct de vedere trupesc, ci și sufletesc într-o oarecare măsură și l-a refuzat atunci când acesta a dorit să îl răsplătească, Ghehazi se dovedește a fi duplicat și oportunist. Vezi HOUSE, *The New American Commentary: 1,2 Kings*, p. 274.

³⁰ J. LONG, *The College Press NIV Commentary: 1 and 2 Kings*, p. 311.

³¹ T.R. HOBBS, *Word Biblical Commentary: 2 Kings*, p. 61.

³² W. A. ELWELL & P. W. COMFORT, *Tyndale Bible Dictionary*, p. 809.

³³ Termenul „*leprós*” înseamnă „solzos”, „scabios”, iar „*lépra*” este utilizat pentru diferite afecțiuni ale pielii. Dacă acestea sunt întotdeauna (sau vreodată) aceleași cu ceea ce numim „lepra” este dezbătut, dar vindecarea publică a leprosilor de către Iisus este o semn clar că a venit vremea mântuirii. Vezi în acest caz Gerhard KITTEL și Gerhard FRIEDRICH, *Theological dictionary of the New Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, 1985, p. 529.

este adevărat³⁴. Gravitatea acestei sentințe este cu atât mai mare cu cât afectează nu doar pe cel care a păcătuț, ci și pe urmașii acestuia. Și a ieșit Ghehazi de la Elisei cuprins de lepră precum zăpada³⁵.

Toate acțiunile lui Ghehazi au atras într-un final pedeapsa asupra sa. Lecția aceasta pe care a primit-o el ar trebui să fie un avertisment și pentru noi, atât împotriva minciunii, cât și împotriva lăcomiei³⁶. Totuși, în cazul lui Ghehazi, Elisei nu a acționat în acest fel în semn de răzbunare deoarece nu aceasta era intenția sa. Dacă ar fi vrut să se răzbune pe ucenicul său fără să îi mai acorde o șansă, nu l-ar mai fi întrebat, ci ar fi aplicat brusc sentința. Faptul că una dintre ultimele întrebări a fost de unde vine acesta, indică în mod indirect faptul că Elisei ar fi fost dispus probabil să îl ierte dacă Ghehazi ar fi recunoscut to ceea ce a făcut, sau cel puțin pedeapsa nu ar fi fost de o asemenea măsură. Aici ne aflăm pe tărâmul ipoteticului deoarece narațiunea nu amintește nimic despre aceasta. Ghehazi nu recunoaște nimic din actele sale anterioare dar nici nu se dezvinovățește. Omul lui Dumnezeu acționează în mod corect deoarece nu acționează după voia lui, iar sentința este una dreaptă deoarece s-a concretizat. Dumnezeu nu ar fi îngăduit o asemenea pedeapsă asupra lui Ghehazi și implicat nu l-ar fi ascultat pe profetul Elisei dacă Ghehazi ar fi rămas în ascultare față de profetul său.

CONCLUZII

Narațiunile prezentate mai sus în care este implicat Ghehazi, alături de profetul Elisei conturează o imagine de ansamblu a acestuia, evidențiind atât aspecte pozitive cât și negative ce țin de personalitatea lui. Nu putem să spunem că toate cele trei narațiuni au legătură clară între ele. Din forma actuală a textelor reiese că primele două narațiuni au o legătură evidentă deoarece în ambele apare femeia șunamiteancă la un moment dat. În narațiunea vindecării de lepră a lui Neeman, femeia șunamiteancă nu e menționată, deoarece acest text provine dintr-o tradiție diferită. Ceea ce este important de sesizat este atitudinea și caracterul lui Ghehazi. În aceste narațiuni ucenicul lui Elisei este prezentat într-o lumină pozitivă iar alteleori puțin negativă, însă în textele rabinice imaginea lui Ghehazi apare ca fiind într-o mare măsură negativă. El este unul dintre cei care își pune ochii pe ceea ce nu e potrivit pentru el, de aceea

³⁴ P. R. HOUSE, *The New American Commentary: 1,2 Kings*, p. 274.

³⁵ Această boală se manifestă la om (cunoscută și sub numele de boala Hansen) cauzată de bacilul *Mycobacterium leprae*, o bacterie similară cu bacilul tuberculozei. Acest termen „lepră” este utilizat în mod obișnuit (mai mult pentru comoditate decât precizia medicală) ca traducere din ebraică a termenului *šāra.at* în Vechiul Testament și în limba greacă prin „lepra” în Noul Testament. Cercetătorii sunt de acord acum că termenul vetero-testamentar *šāra.at* nu este lepră și nici nu o include pe aceasta, ci termenul grecesc „lepra”, dacă se referă la lepră, o face doar ca una dintre multele afecțiuni ale pielii. În Cartea Leviticul, capitolele 13, 14 ni se oferă cele mai multe detalii în legătură cu termenul „lepra”. În ciuda acestui fapt, descrierea din aceste pasaje indică cu tărie ca ceea ce numim în zilele noastre „lepra” nu coincide cu boala de piele descrisă în Levitic.

³⁶ H.D.M. SPENCE, J. S. EXELL, *The Pulpit Commentary: II Kings*, p. 98.

nu a primit ceea ce a căutat, iar ca rezultat a pierdut tot ce avea. Deși era învățat, era gelos pe învățătura lui Elisei și nu credea în învierea morților. În loc să facă ascultare față de Elisei, mai exact să nu se întâlnească cu nimeni în drumul său spre fiul șunamitencei (4Rg 4,29), el tratează cu superficialitate misiunea sa și chiar a întrebat pe toți cei pe care i-a întâlnit dacă cred cu adevărat în posibilitatea de a învia din morți pe cineva cu obiectele primite de la profetul Elisei³⁷.

Aceste trei narațiuni, așa s-ar părea, nu au avut loc în ordinea cronologică în care sunt acum aranjate în Cartea a patra a Regilor, din moment ce este puțin probabil ca Ghehazi să fi stat în fața regelui relatând marile fapte ale lui Elisei după ce a fost pedepsit cu lepra. Este rezonabil să presupunem că acestea reflectă două tradiții separate. Prima și a doua poveste, care sunt legate de conținut, constituie o singură tradiție, în timp ce cea a lui Naaman provine dintr-un cerc diferit³⁸.

³⁷ F. SKOLNIK et. al., *Encyclopaedia Judaica*, p.411.

³⁸ F. SKOLNIK et. al., *Encyclopaedia Judaica*, p.411.